

## **Bever in Limburg voorjaar 2006 – voorjaar 2007**

(met aanvullingen tot najaar 2007)

Na het afsluiten van het project 'Toekomst voor de bever in Limburg; 2002-2005' heeft de Zoogdiervereniging VZZ een vervolgoopdracht gekregen om de verspreiding van de bever in Limburg tot en met 2009 te blijven volgen. Over de resultaten van het eerste project is een rapport verschenen dat gratis digitaal bij de VZZ te verkrijgen is (stuur daarvoor een mailtje naar [vilmar.dijkstra@vzz.nl](mailto:vilmar.dijkstra@vzz.nl)). In onderstaand stuk wordt beschreven hoe het vervolgproject in elkaar zit en wat de resultaten over voorjaar 2006 – voorjaar 2007 zijn.

### **Andere methode**

In het eerste project werden naast verspreidinggegevens ook gegevens over aantallen verzameld. Daarvoor werden in de zomermaanden observaties verricht bij burchten en het aantal dieren geteld. Tijdens de observaties werd eveneens getracht te achterhalen of er sprake was van voortplanting. In het nieuwe project is ervoor gekozen alleen gegevens over verspreiding te verzamelen. Dit vanwege de grote inspanning die anders geleverd zou moeten worden om het aantal bevers te tellen. Bovendien bleek vaak dat niet alle bevers werden gezien. In een enkel geval werd er zelfs geen enkele bever waargenomen terwijl ze wel aanwezig waren.

Om zoveel mogelijk tegelijkertijd en op dezelfde wijze te inventariseren is aangehaakt bij de landelijke beversporendag. Deze dag vindt jaarlijks plaats op de eerste zaterdag van maart. Dit tijdstip is gekozen omdat dan de bomen en struiken nog kaal zijn en vraatsporen en eventuele burchten goed opvallen. Als mensen op de dag zelf niet kunnen is het geen probleem om enkele weken eerder of later het veldwerk uit te voeren. Het veldwerk wordt uitgevoerd door vrijwilligers en binnen dit project wordt getracht vaste vrijwilligers in te zetten voor bepaalde bevergebieden. Voordelen daarvan zijn dat die mensen het gebied goed leren kennen en er minder coördinatie noodzakelijk is.

Het veldwerk houdt in dat oevers geïnventariseerd worden op sporen van bevers. Als er sporen worden gevonden dan moet ingeschat worden of het sporen zijn van het afgelopen jaar (in dit geval voorjaar 2006 of verser). De schaal die daarbij gebruikt wordt is het kilometerhok. Dit betekent dat als in een kilometerhok één spoor van een bever wordt aangetroffen in principe naar het volgende kilometerhok gekeken kan worden. Op deze wijze wordt getracht met een minimale inspanning een goed overzicht van de verspreiding te verkrijgen. Als er mensen zijn die meer willen en een algehele inventarisatie van de aanwezige oevers uitvoeren waarbij bijvoorbeeld getracht wordt om alle burchten in kaart te brengen, dan wordt dat uiteraard toegejuicht.

In een klein deel van de vaste bevergebieden zijn nog geen vaste vrijwilligers gevonden. In die gevallen is de hulp ingeroepen van een aantal vangers van de muskus- en beverrattenbestrijding om het overzicht van de verspreiding aan te vullen. Deze mensen hebben nog een andere belangrijke rol. Omdat ze veel in het veld vertoeven hebben ze vaak als eerste door dat er ergens bevers zijn opgedoken. Als dit plaatsvindt, wordt dit gemeld en kan er tijdens de beversporendag gecontroleerd worden of er nog bevers aanwezig zijn en van welke kilometerhokken de dieren gebruik maken.

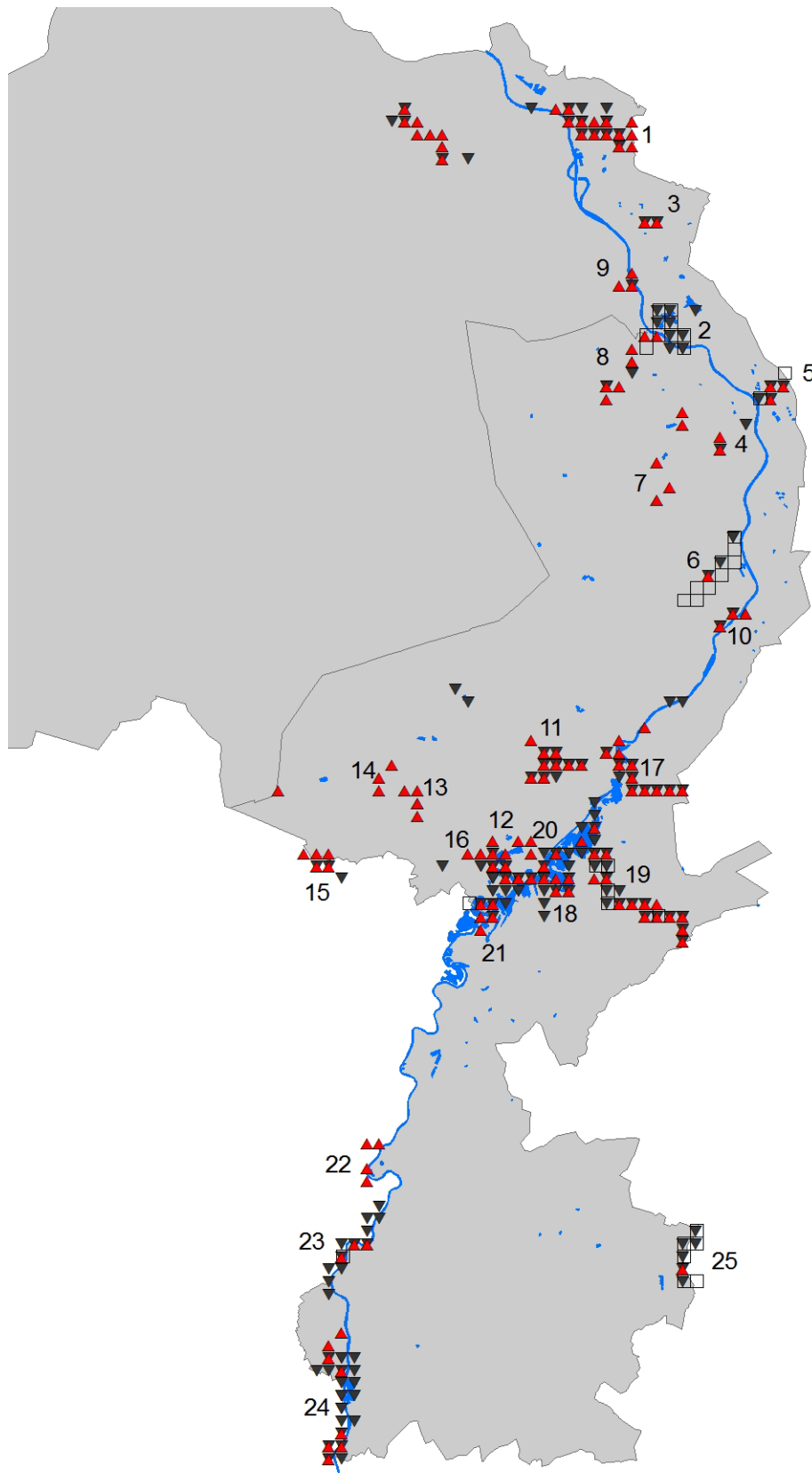
In totaal hebben ongeveer 35 vrijwilligers aan de inventarisaties meegedaan. Daarbij zijn ongeveer 300 uren in de inventarisatie gestoken. Daarnaast heeft het verwerken van de gegevens in totaal nog enkele uren van de vrijwilligers gekost.

Ook de waarnemingen die worden doorgegeven via de website [waarneming.nl](http://waarneming.nl) zijn in dit overzicht betrokken.

### **Verspreiding van de bever in Limburg**

In hoofdlijnen is de verspreiding van de bever in Limburg gelijk gebleven. Concentraties van bevers bevinden zich rond Roermond (Roer en het Maasplassengebied), het Leudal/Swalm en in het Maasdal rond Maastricht. In noord Limburg leven de bevers meer verspreid langs beken. Figuur 1 laat zien waar in gestelde perioden bevers of hun sporen zijn aangetroffen. Daarbij is niet strikt de Limburgse grens aangehouden, maar is ook gekeken naar het aangrenzende deel van Noord-Brabant en, voor zover de gegevens beschikbaar zijn, het grensgebied met België. Opvallende wijzigingen worden verderop in dit stuk nader besproken.

Het grootste deel van de gebieden waar bevers zijn uitgezet (tussen 18 oktober 2002 en 15 oktober 2004) werd in de periode voorjaar 2006/voorjaar 2007 nog gebruikt door één of meerdere bevers (7 van de 10 uitzetplekken).



**Figuur 1.** Verspreiding van de bever in Limburg en aangrenzende gebieden (▼ aanwezig in de periode maart 2005/maart 2006; ▲ aanwezig in de periode maart 2006/maart 2007; □ geïnventariseerd in periode maart 2006/maart 2007, maar geen sporen aangetroffen).

## **Verdere bijzonderheden**

Onderstaand volgt per regio een overzicht van de belangrijkste/opmerkelijkste ontwikkelingen, waarbij ook gebruik wordt gemaakt van gegevens die betrekking hebben op de periode na het voorjaar van 2007.

Hier en daar is in figuur 1 te zien dat er in vergelijking met de vorige periode een kilometerhok wegvalt of juist bijkomt. Dat kan verschillende oorzaken hebben. Deels gaat het om kilometerhokken waar het waterlichaam waar de bevers in verblijven maar voor een zeer klein deel invalt. In dat geval is het soms toeval of daar in een bepaald jaar verse sporen worden aangetroffen of niet. Daarnaast kan ook de relatief hoge afvoer van de Maas gedurende het inventarisatieweekend meespelen. Verse sporen worden dan overspoelt en verstopt onder een laagje slib, waardoor ze veel moeilijker te vinden en op ouderdom te duiden zijn.

## **Noord Brabant**

### Lage Raam

Langs de Lage Raam bij Mill gebruikt de bever naast het reeds langer bekende hol nu ook een burcht. Het hier levende donkere dier is oorspronkelijk afkomstig uit Limburg.

Langs de Maas bij Ravenstein werd op 16 mei 2007 een volwassen bever waargenomen. Dit dier is hoogstwaarschijnlijk afkomstig uit Limburg. De toekomst zal moeten uitwijzen of hier sprake is van een nieuwe vestiging of van een zwervend dier.

## ***Noord-Limburg***

### 1 Niers

Langs de Niers werden in het voorjaar en de zomer van 2006 twee keer een jaarling bever gevangen. Het bewijs dat hier in 2005 jonge bevers zijn geboren. In deze onderzoeksperiode gebruiken de bevers de gehele Niers.

### 2 De Baend/Leukermeer

Het uitzetgebied De Baend (Well) werd na maart 2006 niet meer door bevers bezocht. Voorlopig kunnen we dit uitzetgebied als beverloos bestempelen. Ook het nabijgelegen Leukermeer lijkt verlaten te zijn. Vorig onderzoeksjaar werden hier korte tijd verse vraatsporen aangetroffen.

### 3 Eckeltse beek

Langs de Eckeltse beek bij Afferden wordt nog steeds verse bevervraat gevonden. Op deze locatie dook de eerste bever van Limburg op (1992). Mocht het nog steeds om het zelfde individu gaan, dan is deze bever minimaal 17 jaar oud, wat een zeer respectabele leeftijd is. Sinds de zomer van 2007 houdt de bever zich meer op richting de Maas, waar door beekherstel veel nieuw geschikt biotoop is ontstaan.

### 4 Schuitwater

In het Schuitwater bij Broekhuizen zijn de bevers nog volop actief.

### 5 Geldernsch-Niers-Kanaal

In het Geldernsch-Niers-Kanaal bij Arcen beperkte de beveractiviteit zich meer tot het centrale deel. Verheugend is de waarneming van een jonge bever op 14 augustus 2007.

Waarschijnlijk is dit de eerste voortplanting na de uitzetting die hier plaatsvond op 18 oktober 2002.

#### 6 Everlosche beek

De vestiging in de Everlosche beek bij Blerick is nog aanwezig, maar heeft zich gevestigd in het meer bovenstroomse deel van de beek in het natuurgebied Koelbroek (een oude Maasmeander). Er is daar een forse dam gebouwd over een lengte van ca. 25 m die het water in dit moeras opstuwt.

#### 7 Groote Molenbeek

Langs de Groote Molenbeek bij Horst is eind 2006 een nieuw territorium ontstaan. Een eventuele burcht of hol is nog niet aangetroffen. In juli 2006 werden langs deze beek de eerste sporen ontdekt bij Tienray. Langs deze beek is en wordt op grote schaal aan herinrichting gedaan waardoor de situatie voor bevers gunstiger wordt.

#### 8 Oostrumse beek

Langs de Oostrumse beek bij de Leunse Paes (Venray) werd afgelopen onderzoeksjaar een burcht en een mooie dam aangetroffen. Langs dezelfde beek maar dan op Landgoed Geysteren leek het er even op dat de bevers vertrokken waren, mogelijk als gevolg van het herhaaldelijk vernielen van de daar aanwezige schitterende beverdammen. Er blijken in een eerder niet gebruikt deel toch nog bevers aanwezig te zijn. In de zomer van 2006 is in dit territorium een jong waargenomen.

#### 9 Loobeek

In het mondingsgebied van de Loobeek bij Vierlingsbeek is nog steeds volop activiteit. Hoewel de burcht op Brabants grondgebied ligt, wordt de Maas overgestoken om ook in Limburg te foerageren.

Meer bovenstrooms in dit stroomgebied (het Afleidingskanaal ten noordwesten van Venray) werd in september 2007 een omgeknaagde populier gevonden. De toekomst zal moeten uitwijzen of hier sprake is van een nieuwe vestiging of een zwervend dier.

#### 10 Maascorridor

In de Romeinenweerd werd afgelopen onderzoeksjaar een beverburcht aangetroffen. Een duidelijk teken dat de bever(s) willen blijven. Bij de monding van de Wilderbeek (Venlo), aan de overkant van de Maas, werd oktober 2006 een beverdam aangetroffen. Inmiddels ligt hier ook een kleine burcht. Mogelijk gaat het hier om twee territoria, maar het is niet uit te sluiten dat beide delen behoren tot 1 territorium.

### ***Midden-Limburg***



*Bevervraat langs de A beek (Gert-Jan van Elk).*

#### 11 Leudal

Langs de Tungelroyse beek in het Leudal werden nagenoeg langs het hele traject sporen aangetroffen. De dichtheid aan sporen was echter laag. Dit geldt eveneens voor een groot deel van het traject van de Zelsterbeek in het Leudal. De monding van de Neerbeek (bij het Leudal) werd in 2005 al enkele malen door een bever bezocht. Begin 2007 werden twee burchten aangetroffen, waarvan er inmiddels 1 is weggespoeld door hoog water.

#### 12 Grathemerbeek

Langs de Grathemerbeek (= Haelense beek) bij Grathem werden afgelopen onderzoeksjaar voor het eerst vraatsporen aangetroffen. Er is ook melding gemaakt van een burcht en enkele holen.

#### 13 Tungelroyse beek

Langs de Tungelroyse beek bij Ell zijn in september 2006 vraatsporen aangetroffen en in maart 2007 een burcht. Mogelijk gaat het hier om een of meerdere nakomelingen van de bevers in het Leudal.

#### 14 Moeselpeel

In de Moeselpeel ten zuidoosten van Weert werden in 2006 en in april 2007 op meerdere plekken verse vraatsporen aangetroffen. Nu maar afwachten of hier een vestiging gaat ontstaan.

#### 15 A Beek

Langs de A Beek op de grens met België worden nog volop sporen van bevers aangetroffen.

#### 16 Uffelse beek

In juni 2007 werden vraatsporen aangetroffen bij Hunsel in de Uffelse beek. De toekomst zal moeten uitwijzen of hier sprake is van een nieuwe vestiging of een zwervend dier.

### 17 Swalm en Rijkelse Bemden

Langs nagenoeg de gehele Swalm werden weer sporen van bevers aangetroffen. Op 28 maart 2007 werd vlak bij de Duitse grens een dode donkere onvolwassen bever gevonden. Mogelijk is dit dier stroomopwaarts van Duitsland afkomstig en afgedreven.

Ook in de naastgelegen Rijkelse Bemden worden in toenemende mate beversporen aangetroffen. Er zitten holen in de Donderberg daar waar de Swalm uitmondt in de zogenaamde Dode Maasarm. Het is waarschijnlijk dat de sporen in de Rijkelse bemden afkomstig zijn van bevers die in de monding van de Swalm verblijven, maar ze kunnen evt. ook uit monding van Neerbeek afkomstig zijn. Op 24 maart 2007 werd in de Bemden een dode adulte donkere bever aangetroffen.

### 18 Centrale Maasplassen rondom Roermond

Ten noordwesten van Roermond werd in het plassengebied een bever waargenomen met een jong van 2006. Het lastige is dat niet vast te stellen is waartoe deze dieren behoren. Zijn het bevers die daar een eigen territorium hebben? Of behoren ze tot dezelfde vestiging als die in de monding van de Roer/Hambeek of zelfs de dieren die rond Smalbroek en Oolerplas ten westen van Roermond worden waargenomen? Hier is voorlopig geen uitsluitsel over te geven. Langs de plas Smalbroek werd door de beverrattenbestrijder begin februari 2007 een gewonde donkere bever aangetroffen. Enkele dagen later is dit dier overleden. Bij de plas is een burcht gebouwd. In de zomer van 2007 werden bij Smalbroek 2 onvolwassen bevers in levendvangkooien van de beverrattenbestrijding gevangen en weer veilig losgelaten, wat duidt op voortplanting in 2006.



Eén van de in de zomer van 2007 gevangen bevers in Smalbroek (foto: Piet Huijskens).

### 19 Roerdal

Nagenoeg de gehele Roer wordt nog door bevers gebruikt. In vergelijking met het vorige onderzoeksjaar lijken er minder kilometerhokken in gebruik te zijn. Dit hoeft echter niet een reële afname in gebruikte kilometerhokken te zijn, aangezien afgelopen onderzoeksjaar de Roer is geïnventariseerd na een hoog water. Tijdens een hoog water wordt een laagje slib op vraatsporen afgezet, waardoor ze moeilijker te vinden zijn, maar waardoor tevens moeilijker te interpreteren is of ze van dat afgelopen jaar zijn of nog ouder.

Op 6 april 2006 werd ter hoogte van Paarlo een dode volwassen bever uit de Roer gevist. Eind 2006 werd een jonge bever waargenomen in de Roer bij Vlodrop.

#### 20 Omgeving Heel

Het Leerkerven blijkt nog niet geheel leeggereden (binnen anderhalf jaar werden hier 4 bevers doodgereden). Er worden nog steeds verse vraatsporen aangetroffen, zij het weinig.

Waarschijnlijk leeft hier nog 1 bever.

De bevers in en om de Polderplas bij Panheel hebben de burcht die afgelopen jaren werd gebruikt ogenschijnlijk verlaten en hebben een nieuwe burcht geconstrueerd. Dit wil overigens niet zeggen dat ze de eerste burcht helemaal niet meer gebruiken. Het komt vaker voor dat een burcht tijdelijk wordt verlaten om op een later tijdstip weer af en toe of zelfs volop gebruikt te worden. Bevers gebruiken soms wel een vijftal burchten en hollen tegelijkertijd. Er worden ook sporen aangetroffen in de naastgelegen Bosmolenplas en in het Langven (waterwinplas). Op 10 november 2006 werd een kleine bever gevangen in de Polderplas. Dit duidt op voortplanting in 2005 of 2006.

#### 21 Zuidelijke Maasplassen

De bever of bevers van de Kleine Huiskensplas (Stevensweert) maken nog regelmatig uitstapjes naar de aanliggende Belgische plassen en af en toe naar Koningssteen (bv verse vraat in juni 2006). Het lijkt er echter ook op dat sinds de winter van 2005/2006 gebruik wordt gemaakt van de Oude Maas ten zuiden van Stevensweert.

In november 2006 werden enkele vraatsporen aangetroffen in de nabijgelegen Molensteense plas (Stevensweert). Daar werden in 2002 enkele bevers uitgezet die deze locatie echter direct hadden verlaten. In maart 2007 werden meer vraatsporen in deze plas en ten zuiden van deze plas aangetroffen. Blijkbaar hebben zich hier een of meer bevers gevestigd.

Een andere plek waar in 2003 bevers werden uitgezet en waar ze wegtrokken is de Visplas (Visvijver) bij Stevensweert. Langs de hele plas zijn sinds december 2006 vraatsporen te vinden en er is inmiddels ook een burcht gebouwd.

In de Dilkensweerd bij Ohé en Laak is er sprake van een mogelijke nieuwe vestiging. Op 29 augustus 2007 werden hier vraatsporen en geurmerken aangetroffen. Hoewel de vooruitzichten goed zijn zal de toekomst moeten uitwijzen of hier echt sprake is van een nieuwe vestiging.

### ***Zuid-Limburg***

#### 22 Grensmaas

In een natuurontwikkelingsgebied langs de Maas bij Meers zijn sinds het voorjaar van 2006 vraatsporen aan te treffen. Ook aan de Belgische kant, enkele kilometers naar het noorden, blijkt de soort aanwezig te zijn in een voormalig kleiputtencomplex bij Maasmechelen (het natuurgebied Maesbampster greend). Waarschijnlijk gaat het hierbij om hetzelfde dier of dieren.

#### 23 Geulmonding

In de monding van de Geul zijn nog steeds verse vraatsporen aan te treffen en is inmiddels ook een burcht ontstaan. Er zouden in 2006 3 jongen zijn geboren. Mogelijk is het een op zichzelf staand territorium. Het is echter ook mogelijk dat dit dezelfde dieren zijn die huizen in het verderop gelegen Belgische natuurontwikkelingsgebied Hochter Bampd (aan de overkant van de Maas, 2 tot 3 km stroomopwaarts). Hier liggen twee burchten.

#### 24 Stadsmaas e.o. ten zuiden van Maastricht

Langs de Jeker (Maastricht) werden nog steeds vraatsporen aangetroffen, evenals een hol. Langs de Maas ten zuiden en in het zuidelijk deel van Maastricht lijkt de beveractiviteit te zijn afgenomen. Bij de herinrichting van de plas nabij de Hooge Weerd is eind februari 2007 beverleefgebied vernield doordat een dam met ooibos is gekapt. Opvallend is dat vrij kort daarna een bever overdag is gefotografeerd in de jachthaven van Maastricht.. Op de Eijsder Beemden en Petit Gravier e.o. lijken in de onderzoeksperiode geen bevers actief te zijn geweest. Langs de Maas en Voer ten zuiden van Eijsden zijn bevers nog volop actief. Plaatselijk eten ze van de bieten en maïs. Deze dieren leven deels in België langs de Berwinne.

#### 25 Wormdal

Vergelijkbaar met de Maas ten zuiden van Maastricht, lijkt ook de beveractiviteit langs de Worm af te zijn genomen. In hoeverre het om werkelijke afname gaat is niet duidelijk.

#### **Conclusies t.a.v. verspreiding**

Geconcludeerd kan worden dat de verspreiding in Limburg langzaam toeneemt. Dit ondanks het verlies van actueel leefgebied in de Baend en omgeving en het mogelijke verlies langs de Worm en Stadsmaas. De gebruikte onderzoeksmethode is niet geschikt om uitspraken te kunnen doen over de ontwikkeling in het aantal territoria, maar de jaarlijkse kaarten zullen toch een redelijk beeld geven van de ontwikkeling van de beverpopulatie in Limburg.

#### **Conclusies t.a.v. voortplanting**

De gebruikte methode is niet geschikt om een goed overzicht te verkrijgen van de locaties waar de bevers zich voortplanten. Gegevens over voortplanting zijn daarom fragmentarisch en zeer onvolledig. Gesteld kan worden dat in 2006 of 2007 in ieder geval voortplanting heeft plaatsgevonden langs: Niers, Geldersch-Niers-Kanaal, Oostrumse beek, centrale Maasplassen rondom Roermond, Roerdal, omgeving Heel en de Geulmonding. Mogelijk zijn er net zoveel locaties waar de voortplanting is gemist.

#### **Knelpunten in verspreiding**

Een aantal kanalen vormt voor bevers een behoorlijk knelpunt. Het kanaal Wessem-Nederweert voorkomt directe uitwisseling tussen de bevers aan de noordoostkant en aan de zuidwestkant van dit kanaal. Uitwisseling kan nu alleen plaatsvinden via een omweg via de Maas. Het Julianakanaal voorkomt dat de Geleenbeek gekoloniseerd kan worden. Hetzelfde geldt voor de Geul stroomopwaarts van het Julianakanaal.

#### **Hoe verder?**

De verwachting dat de bever zich in Limburg steeds verder zal verspreiden lijkt goed uit te komen. Dat maakt het noodzakelijk om het aantal vrijwilligers verder uit te breiden. Mocht men mee willen doen met deze leuke activiteit, dan is men van harte welkom en kan men zich bij de auteur aanmelden ([vilmar.dijkstra@vzz.nl](mailto:vilmar.dijkstra@vzz.nl), 06-17490499). Voor een aantal gebieden zijn we nog naarstig op zoek naar vrijwilligers die dit gebied willen 'adopter'. In de volgende drie gebieden kunnen we nog hulp gebruiken: Niers, omgeving Weert en omgeving Maastricht.

#### **Dankwoord**

De hier weergegeven gegevens konden niet verzameld worden zonder de inzet van alle terreinbeheerders en vrijwilligers. Hen wil ik dan ook hartelijk danken voor hun inzet en ik hoop dat ze ook aankomende jaren blijven meedoen. Een speciaal woord van dank aan de mensen van het Waterschap Roer en Overmaas en het Waterschap Peel en Maasvallei. Niet

alleen voor al het werk dat ze aan watergangen uitvoeren waardoor het biotoop voor de bever steeds aantrekkelijker wordt, maar ook vanwege het doorgeven van de waarnemingen van onder andere de gevangen bevers.

De monitoring van de verspreiding van bevers in Limburg wordt uitgevoerd in opdracht van ARK Natuurontwikkeling. Het beverproject wordt gefinancierd door de provincie Limburg (Platteland in Uitvoering), het VSB Fonds en Rijkswaterstaat Limburg.

Vilmar Dijkstra